

NEIL GAIMAN

American Gods

Amerikaanse goden

Dit boek is een herziene en uitgebreide editie van een eerder door Luitingh-Sijthoff uitgebrachte uitgave van *Amerikaanse goden* en is gebaseerd op de jubileumeditie.

ISBN 978-90-225-6869-9

ISBN 978-94-023-0253-0 (e-book)

NUR 334

Oorspronkelijke titel: *American Gods: The Tenth Anniversary Edition (author's preferred text)*

Vertaling: Hugo Kuipers

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Artwork: © 2015 Fremantle Media North America. All rights reserved. Artwork under license to Fremantle Media.

Zetwerk: Text & Image, Westerbork

© 2001 en 2011 Neil Gaiman

Nederlandse uitgave © 2017 Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Deze uitgave is tot stand gekomen door Sebes & Van Gelderen Literair Agentschap

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor afwezige vrienden –
Kathy Acker en
Roger Zelazny,
en alle punten ertussen

Een inleiding bij deze jubileumeditie

Ik weet niet hoe het is om dit boek te lezen. Ik weet alleen hoe het is om het schrijven ervan te leven.

Ik verhuisde naar Amerika in 1992. Er begon iets, achter in mijn hoofd. Er waren losse ideeën waarvan ik wist dat ze belangrijk waren en die toch geen verband leken te hebben: twee mannen die elkaar ontmoetten in een vliegtuig; de auto op het ijs; het belang van munttrucs; en meer dan wat ook, Amerika: deze vreemde, immense plek waar ik nu leefde en waarvan ik wist dat ik hem niet begreep. Maar ik wilde hem begrijpen. Meer dan dat, ik wilde hem beschrijven.

En toen, terwijl ik tijdens een stop in IJsland stond te staren naar een toeristisch diorama van de reizen van Leif Eriksson, kwam alles samen. Ik schreef een brief aan mijn agent en aan mijn redacteur die uitlegde wat het boek zou inhouden. Ik schreef 'American Gods' boven aan de brief, er zeker van dat ik nog op een betere titel kon komen.

Een aantal weken later stuurde mijn redacteur me een proefmodel van het boekomslag. Het toonde een weg, en een bliksemflits, en bovenaan stond: AMERICAN GODS. Ik hing het aan de muur en keek ernaar, geïntimideerd, alle gedachten aan een andere titel voorgoed verdwenen. Dit was het omslag. Dit was het boek.

Nu moest ik het alleen nog schrijven.

Ik schreef het eerste hoofdstuk tijdens een treinreis van Chicago naar San Diego. En ik bleef reizen, en ik bleef schrijven. Ik reed van Minneapolis naar Florida over achterafweggetjes, waarbij ik routes volgde waarvan ik dacht dat Shadow ze in het boek zou nemen. Ik

schreef, en soms, als ik vastzat, ging ik de weg op. Ik at *pasties* in het Upper Peninsula en *hushpuppies* in Cairo. Ik deed mijn best om niet te schrijven over een plek waar ik niet geweest was.

Ik schreef mijn boek op vele plekken – huizen in Florida, een blok-hut aan een meer in Wisconsin, een hotelkamer in Las Vegas.

Ik volgde Shadow op zijn reis, en als ik niet wist wat er met Shadow gebeurde, schreef ik een Aankomst in Amerika-verhaal en als ik bij het einde daarvan was, wist ik wat Shadow aan het doen was en keerde ik naar hem terug. Ik wilde tweeduizend woorden per dag schrijven, en als ik duizend woorden op een dag schreef was ik gelukkig.

Ik herinner me toen de eerste kladversie helemaal klaar was, dat ik Gene Wolfe, die de wijste schrijver is die ik ken en die meer uitstekende romans heeft geschreven dan iedereen die ik ooit heb ontmoet, vertelde dat ik dacht dat ik nu had geleerd hoe ik een roman moest schrijven. Gene keek me aan, en glimlachte mild. 'Je leert nooit hoe je een roman moet schrijven,' vertelde hij me. 'Je leert slechts de roman te schrijven waar je aan werkt.'

Hij had gelijk. Ik had geleerd de roman te schrijven die ik schreef, en niets meer. Desondanks was het een fraaie, vreemde roman, dat boek waarvan ik geleerd had hoe ik het moest schrijven. Ik was me er altijd van bewust hoe ontzettend veel minder het was dan het voortreffelijke, glorieuze, stralende, perfecte boek dat ik in mijn hoofd had, maar toch maakte het me gelukkig.

Ik liet een baard staan en ik knipte mijn haar niet terwijl ik dit boek schreef, en veel mensen vonden me een tikje vreemd (maar niet de Zweden, die erachter stonden en me zeiden dat een van hun koningen iets dergelijks had gedaan, hoewel niet met een roman). Ik schoor de baard af tegen het einde van de eerste kladversie, en ontdeed me niet lang daarna van het onmogelijk lange haar.

De tweede kladversie was vooral een proces van opgraven en verhelderen. Momenten die moesten groeien groeiden en momenten die korter moesten worden gesnoeid.

Ik wilde dat het een aantal dingen was. Ik wilde een boek schrijven

dat groot en vreemd en meanderend was, en dat deed ik en dat was het. Ik wilde een boek schrijven dat alle delen van Amerika bevatte die me obsedeerden en verrukten, wat vaak delen waren die nooit opdoken in films en televisieseries.

Ik voltooide het, uiteindelijk, en ik leverde het in, waarbij ik een zekere mate van troost ontleende aan het oude gezegde dat een roman het best gedefinieerd kan worden als een lang stuk proza waar iets fout aan is, en ik was er vrij zeker van dat ik zoiets had geschreven.

Mijn redacteur vreesde dat het boek dat ik haar had gegeven wat te groot en meanderend was (ze vond het niet erg dat het te vreemd was), en ze wilde dat ik snoeide, en dat deed ik. Ik vermoed dat haar instinct goed was, want het boek was zeker succesvol – het verkocht veel exemplaren, en het kreeg een aantal prijzen, waaronder de Nebula en de Hugo (voor, primair, sf), de Bram Stoker (voor horror) en de Locus (voor fantasy), wat demonstreerde dat het misschien een tamelijk vreemd boek was en dat, hoewel het populair was, niemand echt zeker wist in welk hokje het paste.

Maar dat lag allemaal in het verschieft: eerst moest het boek gepubliceerd worden. Het publicatieproces fascineerde me en ik deed er verslag van op het Web, op een blog dat ik om die reden begon (maar dat tot vandaag de dag is gecontinueerd). Toen het gepubliceerd was ging ik op signeertournee, door de vs, toen naar Groot-Brittannië, toen naar Canada, en uiteindelijk naar huis. De eerste signeersessie die ik deed was in juni 2001, in de Borders Books in het World Trade Center. Een paar dagen na mijn thuiskomst, op 11 september 2001, bestond zowel die boekhandel als het World Trade Center ineens niet meer.

De ontvangst die het boek kreeg verraste me. Ik was gewend verhalen te vertellen die mensen aanspraken of die ze niet lasen. Ik had nog nooit iets geschreven wat mensen verdeelde. Maar bij dit boek waren mensen er ofwel weg van, of ze haatten het. Degenen die het haatten, zelfs als ze hielden van mijn andere boeken, haatten het inténs. Sommige mensen klaagden dat het boek niet Amerikaans ge-

noeg was; andere dat het te Amerikaans was; dat Shadow onsympathiek was; dat ik compleet gemist had dat de ware religie van Amerika sport was; enzovoort. Allemaal, ongetwijfeld, terechte kritiek. Maar uiteindelijk vond het, merendeels, toch zijn mensen. Ik denk dat we toch wel kunnen stellen dat meer mensen ervan hielden en ervan blijven houden.

Op een dag hoop ik terug te keren naar dit verhaal. Shadow is nu immers tien jaar ouder. En Amerika ook. En de Goden wachten.

NEIL GAIMAN
September 2010

Een kanttekening bij de tekst

Het boek dat je nu vasthoudt verschilt enigszins van de versie die eerder is gepubliceerd.

Kort nadat het gepubliceerd was, kwamen Pete Atkins en Peter Schneider, de partners in Hill House Publishers, een (nu helaas niet meer actieve) smallpress, met de Amerikaanse uitgever van het boek overeen om een speciale editie van *Amerikaanse goden* uit te brengen. Toen ze me vertelden over de fantastische extra's die ze gepland hadden voor de gelimiteerde editie – waarvan ze een mirakel van boekmakerskunst wilden maken – begon ik me steeds ongemakkelijker te voelen over de tekst die ze zouden gebruiken.

Waren ze, informeerde ik tamelijk schuchter, eventueel genegen mijn originele, ongesnoeide tekst te gebruiken?

Dat bleken ze te zijn.

En toen werd het gecompliceerder, want ik realiseerde me dat ik, natuurlijk, *nadat* ik *Amerikaanse goden* gesnoeid had, andere redactionele correcties en veranderingen had doorgevoerd, waaronder veel ten goede. Dus de enige manier waarop iemand een definitieve *Amerikaanse goden*-tekst kon creëren, zou zijn door mijn definitieve ongeredigeerde versie te vergelijken met mijn definitieve geredigeerde versie en dan met de definitieve gedrukte versie (omdat ik vrolijk wijzigingen op de proeven gekrabbeld had, en even vrolijk geen moeite had gedaan om die te administreren), en dan nog zouden er zaken zijn die inschattingen en beslissingen vereisten.

Het zou een enorme hoeveelheid werk zijn. Dus ik deed het enige verstandige dat ik onder de omstandigheden kon: ik stuurde diverse

enorme computerbestanden en twee exemplaren van het boek (de Engelse en Amerikaanse editie) naar Pete Atkins, met de lijst van fouten en typo's die me waren opgevallen sinds het boek gepubliceerd was, en ik vroeg hem of hij het wilde ontwarren. Dat deed hij, uitstekend. Toen nam ik het manuscript dat Pete had samengesteld en ging er zelf doorheen; ik repareerde dingen en schoonde op en soms verwijderde ik opnieuw dingen die ik om een andere reden dan inkorten had geschrapt, waardoor er een finale versie ontstond waarmee ik helemaal gelukkig was (gegeven het feit dat een roman altijd, zoals ik al zei, een lang stuk proza is waar iets mis mee is).

Hill House publiceerde het in een gelimiteerde editie van ongeveer zevenhonderdvijftig exemplaren (omschreven als een 'mirakel van boekmakerskunst' en ditmaal niet door hen). Het waren heel dure exemplaren. Ik ben dankbaar dat mijn uitgevers de uitgebreide versie van het boek wilden publiceren op het tiende jubileum van zijn publicatie en in een veel grotere editie dan zevenhonderdvijftig exemplaren, en voor veel minder geld. De versie van *Amerikaanse goden* die je nu vasthoudt is ongeveer twaalfduizend woorden langer dan de versie die alle prijzen won, en het is de versie waarop ik het meest trots ben.

Ik wil Jennifer Hershey bedanken, die de originele redacteur van het boek was, Jennifer Brehl, die de vroedvrouw van deze editie was, en bovenal wil ik Pete Atkins bedanken voor zijn hulp bij het samenstellen van dit manuscript.

Een waarschuwing voor reizigers

Dit is een roman, geen reisgids. Hoewel de geografie van de Verenigde Staten van Amerika in dit verhaal niet geheel en al verzonnen is – veel van de herkenningspunten in dit boek zijn te bezoeken, paden zijn te belopen, routes zijn op de kaart te volgen – heb ik me vrijheden gepermitteerd. Minder vrijheden dan je misschien zou denken, maar toch vrijheden.

Er is nooit toestemming gevraagd of gegeven voor het opnemen van echt bestaande plaatsen in dit verhaal. Ik verwacht dat de eigenaren van Rock City of het House on the Rock en de jagers die het motel op het middelpunt van Amerika bezitten net zo verbaasd zullen zijn als ieder ander wanneer ze hun eigendom in dit boek aantreffen.

Ik heb de locatie van een aantal plaatsen in dit boek onduidelijk gemaakt: de plaats Lakeside bijvoorbeeld, en de boerderij met de es, een uur ten zuiden van Blacksburg. Je kunt ernaar gaan zoeken, als je wilt. Misschien kun je ze zelfs vinden.

Bovendien spreekt het vanzelf dat alle mensen die levend, dood en anderszins in dit verhaal voorkomen, fictief zijn of in een fictieve context worden gebruikt. Alleen de goden zijn echt.

Ik ben altijd geïntrigeerd geweest door de vraag wat er gebeurt met demonische wezens als immigranten vertrekken uit hun land van herkomst. Iers-Amerikanen herinneren zich de fairies, Noors-Amerikanen de nisser, Grieks-Amerikanen de vrykólakas, maar alleen gerelateerd aan gebeurtenissen die in de Oude Wereld in de herinnering voortleven. Toen ik eens vroeg waarom we die demonen in Amerika nooit zien, begonnen mijn informanten nerveus te giechelen en zeiden ze: 'Ze durven de oceaan niet over te steken; het is te ver.' Ze merkten ook op dat Christus en de apostelen nooit naar Amerika zijn gekomen.

— RICHARD DORSON, 'A THEORY FOR AMERICAN FOLKLORE',
AMERICAN FOLKLORE AND THE HISTORIAN (UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS, 1971)

Deel 1

Schaduw

1

De grenzen van ons land, meneer? Maar meneer, in het noorden worden we begrensd door de aurora borealis, in het oosten door de opkomende zon, in het zuiden door de precessie van de equinoxen en in het westen door de dag des oordeels.

— THE AMERICAN JOE MILLER'S JEST BOOK

Shadow had drie jaar in de gevangenis gezeten. Omdat hij groot en fors was, iemand die niet met zich liet sollen, was de verveling zijn grootste probleem geweest. Hij had zich in conditie gehouden, had zichzelf trucjes met munten geleerd en had veel nagedacht over zijn liefde voor zijn vrouw.

Het beste – volgens Shadow misschien het enige goede – van de gevangenis was de opluchting geweest, het gevoel dat hij zo laag was gezonken als maar kon, dat hij op het absolute dieptepunt zat. Hij hoefde niet bang te zijn dat de politie hem te pakken kreeg, want ze hadden hem al te pakken. Hij hoefde niet bang te zijn voor wat de dag van morgen zou brengen, want de dag van gisteren had het al gebracht.

Het deed er niet toe, bedacht Shadow, of je datgene waarvoor je veroordeeld was, gedaan had of niet. Iedereen die hij in de gevangenis had ontmoet, had zich wel druk gemaakt om iets: er was altijd wel iets wat de autoriteiten verkeerd hadden, iets waarvan ze zeiden dat je het had gedaan maar wat je niet had gedaan, of je had het niet precies zo gedaan als zij zeiden dat je het had gedaan. Het enige waar

het om ging, was dat ze je te pakken hadden.

Dat was hem in de eerste paar dagen al opgevallen, toen alles, van de bajespraat tot het slechte eten, nog nieuw was. Ondanks de ellende en het verschrikkelijke gevoel dat je niet weg kon, had hij opgelucht ademgehaald.

Shadow probeerde niet te veel te praten. Ergens in het tweede jaar had hij zijn theorie aan Low Key Lyesmith, zijn celgenoot, verteld.

Low Key, een oplichter uit Minnesota, grijnsde zijn door littekens verziekte glimlach. 'Ja,' zei hij. 'Dat is waar. Het is zelfs nog beter als je ter dood veroordeeld bent. Denk maar eens aan die grappen over kerels die blafgeluiden maken als de strop om hun nek wordt gelegd, omdat hun vrienden altijd hadden gezegd dat ze nog eens zouden sterven als een hond.'

'Is dat een grap?' vroeg Shadow.

'Nou en of. Galgenhumor. Betere humor is er niet – *beng*, het ergste is gebeurd. Je krijgt een paar dagen om het te laten inzinken en dan zit je in de kar, op weg om in het niets te dansen.'

'Wanneer hebben ze in deze staat voor het laatst iemand opgehangen?' vroeg Shadow.

'Hoe moet ik dat nou weten?' Lyesmith schoor zijn oranje-blonde haar geregeld bij. Je kon de lijnen van zijn schedel zien. 'Maar weet je, dit land begon naar de verdommenis te gaan toen ze geen mensen meer ophingen. Geen galgenvuil. Geen galgendeals.'

Shadow haalde zijn schouders op. Hij kon niets romantisch zien in een doodvonnis.

Als je geen doodvonnis had, bedacht hij, was de gevangenis op zijn best slechts een tijdelijke onderbreking van het leven, en wel om twee redenen. Ten eerste kruipt het leven de gevangenis binnen. Je kunt altijd nog dieper zinken, zelfs als je niet meer mag meedoen aan het spel: het leven gaat door, zelfs als dat een leven onder een microscoop of een leven in een kooi is. En ten tweede, als je gewoon blijft volhouden, moeten ze je op een dag vrijlaten.

In het begin was die dag te ver weg geweest voor Shadow om zich

erop te richten. Toen werd de vrijlating een klein sprankje hoop, en bij de onvermijdelijke gevangenisshit leerde hij tegen zichzelf te zeggen: 'Ook dit gaat voorbij.' Op een dag zou die magische deur opengaan en zou hij naar buiten lopen. En dus streepte hij de dagen af op zijn *Zangvogels van Noord-Amerika*-kalender, de enige kalender die in de gevangeniswinkel te koop was, en de zon ging onder en hij zag het niet en de zon kwam op en hij zag het niet. Hij oefende muntrucs uit een boek dat hij in de gevangenisbibliotheek had gevonden; hij deed aan fitness; hij maakte lijstjes in zijn hoofd van wat hij zou doen als hij uit de gevangenis kwam.

Shadows lijstjes werden korter en korter. Na twee jaar waren er nog maar drie dingen over.

Ten eerste zou hij een bad nemen. Een langdurig, weelderig bad met veel schuim. Misschien zou hij de krant lezen, misschien niet. Op sommige dagen dacht hij van wel, op andere dagen van niet.

Ten tweede zou hij zich afdrogen en een ochtendjas aantrekken. Misschien ook pantoffels aandoen. Het idee van pantoffels stond hem wel aan. Als hij zou roken, zou hij ongeveer op dat moment een pijp aansteken, maar hij rookte niet. Hij zou zijn vrouw in zijn armen nemen ('Puppy', zou ze uitroepen van gespeelde schrik en echte blijdschap, 'wat doe je nou?') en hij zou haar naar de slaapkamer dragen en de deur dichtdoen. Als ze honger kregen, zouden ze pizza's laten komen.

Ten derde zou hij, als hij en Laura de slaapkamer uit kwamen, na een paar dagen of zo, zich gedeisd houden en de rest van zijn leven uit de problemen blijven.

'En dan ben je gelukkig?' vroeg Low Key Lyesmith. Die dag werkten ze in de gevangeniswerkplaats. Ze zetten vogelhuisjes in elkaar, wat nauwelijks interessanter was dan kentekens in nummerborden stansen.

'Noem niemand gelukkig,' zei Shadow, 'voordat hij dood is.'

'Herodotus,' zei Low Key. 'Hé. Je leert bij.'

'Wie is nou weer Herodotus?' vroeg de Iceman, die de zijkanten

van een vogelhuisje aan elkaar zette en aan Shadow doorgaf, die ze stevig vastmaakte met bouten en schroeven.

‘Een dooie Griek,’ zei Shadow.

‘Mijn laatste vriendin was Grieks,’ zei de Iceman. ‘De shit die haar familie at. Je zou het niet geloven. Rijst verpakt in bladeren. Dat soort shit.’

De Iceman had ongeveer de bouw en de grootte van een Coca-Cola-automaat, met blauwe ogen en haar zo blond dat het bijna wit was. Hij had iemand in elkaar geslagen die de fout had begaan om in een bar stiekem de borsten van de vriendin van de Iceman te betasten. De Iceman was meteen op hem af gesprongen. De vrienden van het slachtoffer hadden de politie gebeld, en die had de Iceman gearresteerd en toen was gebleken dat de Iceman anderhalf jaar eerder was weggelopen uit een werkstrafprogramma.

‘Nou, wat kon ik anders doen?’ vroeg de Iceman geërgerd, toen hij Shadow het hele trieste verhaal had verteld. ‘Ik had tegen hem gezegd dat ze mijn vriendin was. Ik kon toch niet over mijn kant laten gaan dat hij zo weinig respect voor me had? Nee toch? Ik bedoel, hij zat overal aan.’

‘Zo is dat,’ had Shadow gezegd, en daar had hij het bij gelaten. Dat had hij al gauw geleerd: in de gevangenis zit je je eigen tijd uit. Je zit niet ook nog de tijd van iemand anders uit.

Je hield je gedeisd. Je zat je eigen tijd uit.

Lyesmith had Shadow een paar maanden eerder een gehavend pocketexemplaar van Herodotus’ *Historiën* geleend. ‘Het is niet saai. Het is cool,’ zei hij toen Shadow protesteerde en zei dat hij geen boeken las. ‘Lees het nou eerst maar en vertel me dan of het cool is.’

Shadow had zuur gekeken, maar hij was begonnen te lezen en was onwillekeurig aan het boek verslingerd geraakt.

‘Grieken,’ zei de Iceman vol walging. ‘En het is ook niet waar wat ze over ze zeggen. Ik probeerde mijn vriendin in haar reet te neuken en ze krabde bijna mijn ogen uit.’

Op een dag werd Lyesmith onverwacht overgeplaatst. Hij liet zijn

exemplaar van Herodotus bij Shadow achter. Er waren munten tussen de bladzijden verborgen: twee kwartjes, een stuiver en een cent. Munten waren verboden: je kunt de randen aan een steen slijpen en in een gevecht iemands gezicht opensnijden. Shadow wilde geen wapen; Shadow wilde gewoon iets met zijn handen te doen hebben.

Shadow was niet bijgelovig. Hij geloofde niet in iets wat hij niet kon zien. Evengoed kon hij in die laatste weken voelen dat er een catastrofe boven de gevangenis hing, zoals hij dat ook in de dagen voor de overval had gevoeld. Er zat een leegte in het diepst van zijn maag, gewoon angst voor zijn terugkeer naar de buitenwereld – tenminste, dat vertelde hij zichzelf. Maar hij was er niet zeker van. Hij was meer paranoïde dan gewoonlijk, en in de gevangenis ben je gewoonlijk al erg paranoïde, want dat is een van de dingen die je in leven houden. Shadow werd stiller, schaduwachtiger dan ooit. Onwillekeurig lette hij op de lichaamstaal van de bewaarders, van de andere gedetineerden, op zoek naar een aanwijzing voor de ellende die eraan zat te komen, want dat het zou gebeuren, stond voor hem vast.

Een maand voordat hij zou worden vrijgelaten, zat Shadow in een kil kantoor tegenover een man met een bloedrode moedervlek op zijn voorhoofd. Er stond een bureau tussen hen in; de man had Shadows dossier voor zich liggen en een balpen in zijn hand. Het uiteinde van die pen was lelijk afgekloven.

‘Heb je het koud, Shadow?’

‘Ja,’ zei Shadow. ‘Een beetje.’

De man haalde zijn schouders op. ‘Dat is het systeem,’ zei hij. ‘De verwarmingsketels gaan pas op 1 december aan. En dan gaan ze op 1 maart weer uit. Ik maak de regels niet.’ Hij bewoog zijn wijsvinger over het vel papier dat aan de linkerkant van de map zat vastgeniet. ‘Je bent tweeëndertig jaar oud?’

‘Ja.’

‘Je ziet er jonger uit.’

‘Gezond leven.’